

ارزشیابی صلاحیت‌های بالینی دانشجویان با استفاده از دفترچه ثبت مهارت: مطالعه مروری فاطمه آقایی میبیدی^۱، غزال مروستی نیا^{۲*}.

۱. گروه مامایی، واحد میبید، دانشگاه آزاد اسلامی، میبید، ایران.
۲. دانشجوی کارشناسی مامایی، گروه مامایی، واحد میبید، دانشگاه آزاد اسلامی، میبید، ایران.

ghazalmr23@gmail.com

(تاریخ دریافت: 99/01/21 تاریخ پذیرش نهایی: 99/02/05)

زمینه و هدف: ارزشیابی مهارت‌های عملی دانشجویان در بالین یکی از وظایف بسیار پیچیده و مشکل در حیطه آموزش پزشکی است. دفترچه ثبت مهارت‌های بالینی یا مهارت نامه (Logbook) یکی از روش‌های ارزشیابی بالینی در رشته‌های علوم پزشکی و سنجش میزان اجرای اهداف آموزشی در زمینه‌های تعیین شده است. بنابراین این مطالعه مروری با هدف بررسی نقاط قوت و ضعف دفترچه ثبت مهارت بالینی (Logbook) جهت ارزشیابی صلاحیت‌های بالینی دانشجویان انجام شد.

مواد و روش‌ها: این مطالعه به مرور مقالات منتشر شده بین سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۲۰ پرداخته است و به منظور مرور منابع در پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر مانند Magiran, Iranmedex, Med lib, google Scholare, Pubmed, SID و با استفاده از کلید واژه‌های ارزشیابی بالینی، دانشجوی، صلاحیت بالینی، دفترچه ثبت مهارت بالینی (لاگ بوک)، Irandoc و با استفاده از کلید واژه‌های ارزشیابی بالینی، دانشجوی، صلاحیت بالینی، دفترچه ثبت مهارت بالینی (لاگ بوک)، Clinical Evaluation, Clinical Logbook, Clinical competence, student. انجام شد. از بین ۱۷ مقاله در نهایت بررسی روی ۱۰ مقاله انجام گرفت.

یافته‌ها: در مطالعات مختلف بطور کلی چهار حیطه کیفیت، ضرورت، پیامدها و نحوه تکمیل لاگ بوک مورد بررسی قرار گرفته بود. علاوه بر این مواردی از قبیل میزان بازخورد مربی به دانشجویان و کارآیی آن و ارزشیابی تئوری در پایان دوره از موارد بررسی شده در مطالعات بودند.

نتیجه‌گیری: استفاده از لاگ بوک برای ارزشیابی بالینی با اشکالاتی همراه می‌باشد که لازم است در تدوین و اجرای آن دقت و برنامه ریزی وجود داشته باشد. برای کارآیی موثرتر آن نیاز به بررسی و بازنگری دوره‌ای و رفع اشکالات آن متناسب با نیاز هر رشته است.

کلید واژه‌ها: لاگ بوک، ارزشیابی بالینی، دانشجوی.

مقدمه

در حال حاضر، دانشگاه‌ها و موسسات عالی را بعنوان اساسی‌ترین قطب‌های رشد و توسعه کشور در نظر می‌گیرند (۱). که به دلیل تربیت نیروی انسانی متخصص و نیز گسترش مرزهای دانش و دیدگاه‌های رشد شخصی، ملی و بین‌المللی دارای اهمیت هستند (۲). دانشگاه‌ها نیز در جهت به سرانجام رساندن رسالت اصلی خود که تربیت نیروی انسانی متخصص مورد نیاز جامعه، ترویج و ارتقای دانش، گسترش تحقیق و فراهم نمودن زمینه مناسب برای توسعه کشور است، باید در امر شناخت مشکلات، تدوین و اجرای برنامه‌ها و همچنین اصلاح آنها تلاش مداوم و پیگیر داشته باشند (۳). علاوه بر این دانشگاه‌ها برای اثبات مشارکت خود در توسعه جوامع تحت فشار فزاینده ای می‌باشند، به طوری که پاسخگویی در قبال تحقق و یا عدم تحقق اهداف آموزشی تبدیل به یک امر ضروری شده است (۴). با توجه به اینکه یادگیری نیز فرآیندی مبهم و دشوار است که عوامل متعددی در آن موثر اند، تمام تلاش‌ها در جهت افزایش یادگیری دانشجویان صورت می‌گیرد (۵). به همراه تحول در نظام آموزشی، از روش سنتی معلم محور به سمت دانشجوی محور بودن، نظام ارزشیابی نیز از روش‌هایی که به ارزشیابی دانش محض می‌پرداختند به سمت ارزشیابی توانایی و شایستگی‌ها، به عنوان بخش جدانشدنی از فرآیند یاددهی و یادگیری، تغییر یافته و متحول شده است (۶ و ۷). در دانشگاه‌های علوم پزشکی، استفاده از این نوع روش‌های ارزشیابی با استقبال روبرو شده است؛ چرا که مهارت و کار عملی و تصمیم درست در بالین در آموزش پزشکی نقش اصلی را داشته و معلومات ذهنی و دانش از درجه دوم اهمیت برخوردار است (۸). در واقع در رشته‌های علوم پزشکی یادگیری دانشجویان در حیطه روانی-حرکتی بیش از یادگیری در حیطه شناختی است. بنابراین آموزش عملی

بنیادی‌ترین قسمت آموزش بوده و ارزشیابی آن تأثیر بسیاری بر ارتقاء کیفیت آموزش عملی دارد (۹).

از ارزشیابی بعنوان یک فرآیند سیستماتیک برای جمع-آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات و همچنین از اجزای جدایی‌ناپذیر در هر برنامه آموزشی یاد می‌شود و یکی از اساسی‌ترین ارزشیابی‌ها در نظر گرفتن هدف یا موضوع، ارزشیابی دانشجویان است (۱۰). برای این که یک روش ارزشیابی قابل قبول باشد باید روایی و پایایی داشته باشد، عملی بوده و دارای تأثیر مثبت بر یادگیری دانشجویان نیز باشد انتخاب روش‌های ضعیف ارزشیابی می‌تواند به یادگیری منفعل، عادت‌ی و صرفاً جهت گذراندن امتحان منجر شود که گاهی با از بین رفتن سریع دانش و عدم توانایی در به کارگیری آن در شرایط واقعی همراه است (۱۱). روش ارزشیابی موثر، هم در غربالگری دانشجویان تأثیر بسزایی داشته و هم سبب افزایش انگیزه در دانشجویان می‌شود. علاوه بر آن به مدرس در ارزیابی کارکرد و فعالیت خود کمک رسانی میکند و به همین سبب میزان یادگیری دانشجویان و در نتیجه میزان رسیدن به اهداف آموزشی را محک می‌زند (۱).

مجموعه رشته‌های علوم پزشکی نقش تأثیرگذار و گسترده‌ای همچون مشاوره، آموزش، مراقبت، حمایت، درمانگری و تحقیقاتی را در برمی‌گیرد و هدف آنها تربیت افراد متعهد در زمینه آموزش و خدمات می‌باشد، بطوری که با کارآیی و مهارت‌های لازم بتوانند با ارائه خدمات گسترده بهداشتی و درمانی در امر تامین سلامت جامعه گام بردارند. (۱۲) دانشجویان که تحت تأثیر مستقیم خدمات آموزشی هستند، بعنوان موثرترین، بهترین و کارآمدترین منبع برای شناسایی وضعیت آموزش بالینی هستند، چراکه تعاملی بی‌واسطه با این امر داشته و با شناسایی وضعیت آموزش بالینی، می‌توانند سبب بهبود دستیابی به اهداف آموزشی،

از روش‌های ارزشیابی بالینی، میتوان به روش‌های سنجش مستمر یا چک لیست روزانه، گزارش مجموعه کارها (پورتفولیو)، آزمون شفاهی و تشریحی و نیز دفترچه ثبت مهارت‌های بالینی (Logbook) اشاره کرد (۱۹)، که در این میان، از روش‌های ارزشیابی که بیشتر مورد استقبال قرار گرفته است، دفترچه ثبت مهارت‌های بالینی است که یک وسیله دانشجوی محور در امر سنجش میزان اجرای اهداف آموزشی در زمینه‌های تعیین شده است و تحت عنوان گزارش روزانه، مهارت نامه و آموزش نامه هم نامیده میشود (۱).

در این روش مهارت‌ها و تواناییهایی که دانشجو باید کسب کند در یک دفترچه نوشته شده و دانشجو پس از انجام هر یک از موارد اطلاعات مربوط به آن را ثبت میکند و از طرف مربی بررسی شده و بازخورد میگیرد (۱۹). در نتیجه با مشارکت فعال دانشجو در فرایند ارزشیابی در آموزش بالینی، به آنها کمک میکند تا با دانستن نقاط ضعف و قوت خود و درگیری بیشتر در موضوعات آموزشی، زمینه خودآموزی برای خود را فراهم نمایند (۱). لاگ بوک علاوه بر داشتن اهداف آموزشی از پیش تعیین شده، دانشجویان را نیز در فرصت آموزشی یکسان قرار میدهد و به همین دلیل آن را به عنوان منبع اطلاعات با ارزش برای نظارت بر میزان تحقق اهداف و تصمیم‌گیری‌های آموزشی یاد میکنند (۲۰).

از مزایای دفترچه ثبت مهارت‌های بالینی میتوان به ثبت دامنه تجربیات یادگیری و مراقبت از بیمار، تمرکز یافتن بر اهداف مهم که باید در طی یک بازه زمانی خاص به آنها دست یافت و نیز اطمینان از یکسانی تجربیات دانشجویان اشاره کرد (۱). اگرچه لاگ بوک در حوزه پزشکی کاربرد زیادی دارد (۲۱) ولی در رشته‌های پرستاری و مامایی استفاده از آن رایجتر بوده و تحقیقاتی که در این زمینه انجام شده همه یک هدف و نتیجه را در پی نداشته و نیاز

تربیت افراد کارآمد، ارائه خدمات مراقبتی و درمانی با کیفیت بالاتر و کمک به رفع و اصلاح نواقص و ضعف‌ها شوند (۱۲ و ۱۳) همچنین در جهت داشتن بیشترین کارایی آموزش‌ها و کلاس‌های نظری، اطلاعات و دانش مورد نیاز را در کلاس‌های تئوری بدست آورده و به طریق تمرین و تجربه در محیط‌های بالینی توانمندی‌های مورد نیاز خود را کسب مینمایند (۱۴)

از مهمترین روش‌های آموزش در علوم پزشکی، بدست آوردن مهارت و یادگیری در بالین بیمار است. آموزش بالینی به عنوان امری پویا که در طول آن دانشجویان به تدریج با حضور بر بالین بیمار، تجربیاتی بدست آورده و با همکاری و تعامل با محیط و مربی مفاهیم فراگرفته شده را بکار میگیرند که این امر بخش اساسی برنامه تحصیلی و نیمی از زمان آموزش دانشجویان را دربرمیگیرد (۱۵) و طی آن دانشجویان دانش نظری خود را به مهارت‌های عملکردی برای مراقبت و درمان بیمار تبدیل می‌نمایند (۱۶).

نظارت و ارزشیابی بالینی امری آموزشی است که در آن شخصی که دارای علم و مهارت بیشتری است، مسئولیت آموزش فرد دیگری را که کمتر دارای این مهارت بوده عهده دار میشود (۱۷) هدف از آن اطمینان از مراقبت ایمن و مناسب به بیمار، آموزش دانشجو، دستیابی به استاندارد‌های سطح بالا، تعیین مشکل، حمایت و پایش پیشرفت دانشجو بوده که در واقع هدف اصلی و نهایی از نظارت بالینی، بهبود کیفیت مراقبت از بیماران است. دریافت بازخورد در محیط آموزش بالینی یکی از فاکتورهای مؤثر بر ارتقای یادگیری در حیطه آموزش بالینی است که این بازخورد تا حد زیادی به روش نظارت بالینی دانشجویان بستگی دارد و بازخوردهای سازنده و تشویقی دانشجویان را در جهت یادگیری صحیح و رفع نواقص هدایت میکند (۱۸).

با استفاده از کلید واژه‌های ارزشیابی بالینی، دانشجوی، صلاحیت بالینی، دفترچه ثبت مهارت بالینی (لاگ بوک) ارزشیابی بالینی، صلاحیت بالینی، دفترچه ثبت مهارت بالینی (لاگ بوک)، پرستاری و مامایی و کلمات انگلیسی Clinical Evaluation, nursing and midwifery student, Clinical competence, Clinical Logbook, انجام شد. مطالعات از لحاظ متدولوژی، حجم نمونه و یافته‌ها بررسی شد، تا مطالعات با کیفیت قابل قبول و مناسب در بازنگری وارد شود. مقالات مرتبط، مشخص و فرم خلاصه مقالات (جدول ۱) تکمیل گردید. معیار انتخاب مطالعات به شرح زیر بودند:

- مطالعات توصیفی -- تحلیلی، مطالعات توصیفی -مقطعی، مطالعات کیفی، تجربی
  - انتشارمقالات به زبان انگلیسی و فارسی
  - مطالعه حتماً در ایران باشد.
  - مطالعاتی که روی محتوا و رضایتمندی از لاگ بوک کار شده باشد.
- معیار حذف مطالعات نیز شامل مطالعات تکراری و مطالعات مربوط به بدیهیات آموزش و ارزشیابی بالینی (تعاریف و کلیات ارزشیابی بالینی) بود.

یافته‌ها

از بین ۱۷ مقاله در نهایت بررسی بر روی ۱۰ مقاله در رابطه با ارزشیابی صلاحیت‌های بالینی دانشجویان با استفاده از دفترچه ثبت مهارت انجام گردید. که به شرح آنها پرداخته می‌شود. در مطالعات انجام شده بطور کلی چهار حیطة ضرورت، کیفیت، پیامدها و نحوه تکمیل لاگ بوک مورد بررسی قرار گرفته بود. در حیطة ضرورت

به تحقیقات بیشتری دارد (۲۲ و ۲۳) همچنین در برخی مطالعات خطاهایی در استفاده از آن گزارش شده از جمله در مطالعه فرضی و همکاران، خطاهای شایع ارزشیابی بالینی دانشجویان از دیدگاه دانشجویان پرستاری و مامایی مشهود شامل؛ عدم کنترل کار تک تک دانشجویان، دادن نمره غیر واقعی به دانشجویان، عدم شرکت دانشجویان در ارزشیابی، عدم تقسیم منصفانه نمرات، عدم بررسی مهارت‌های قبلی دانشجویان، عدم انعکاس نقاط ضعف و قوت به دانشجویان، ارزشیابی به روش انشایی و چهارگزینه‌ای، عدم ارزشیابی بر اساس اهداف بیان شده است (۲۴). طبق یافته‌های مطالعه دیگر، استفاده از لاگ بوک باعث افزایش نمره دانشجویان پرستاری در بخش زنان درحیطه‌های شناختی و مهارتی گردید (۲۳) ولی در مطالعه عسگری و همکاران استفاده از لاگ بوک با وجود اینکه سبب ایجاد انگیزش و افزایش رضایت دانشجویان گردید، ولی دستیابی به کلیه اهداف و حداقل‌های یادگیری میسر نشد (۲۵).

با توجه به اهمیت ارزشیابی بالینی و استفاده رایج از لاگ بوک در رشته‌های پرستاری و مامایی مطالعه مروری حاضر با هدف بررسی نقاط قوت و ضعف دفترچه ثبت مهارت بالینی جهت ارزشیابی صلاحیت‌های بالینی دانشجویان صورت گرفت.

مواد و روش‌ها

در این مطالعه به مرور مقالات منتشر شده بین سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۲۰ پرداخته شد، بطوری که مراحل کار شامل جستجو و بررسی مقالات، ارزشیابی کیفیت، استخراج و آنالیز اطلاعات می‌باشد. به منظور مرور منابع در پایگاه‌های اطلاعاتی معتبر مانند Pubmed, SID, Iranmedex, Med lib, google Scholare Magiran.Irandoc انجام شد. جستجوی مطالعات مرتبط توسط پژوهشگر و کمک پژوهشگر بطور جداگانه و

و جدی نگرفتن تکمیل آن توسط دانشجو و اساتید اشاره کرده بودند و مهمترین علل آن اختصاص نمره به لاگ بوک، وقت گیر بودن و تعداد زیاد فعالیتها، فقدان معیار مناسب برای تایید و امضای پروسیجر توسط مربی، توجه بیشتر به کمیت سنجی تا کیفیت مهارت ها و توجه به جنبه های نظری و نداشتن بازخورد بود (۲۰،۲۸،۲۹،۳۰).

در حیطه پیامدهای استفاده از لاگ بوک ۴ مطالعه لاگ بوک را به دلیل هدفمندسازی تلاش دانشجویان به سمت یادگیری وظایف تعیین شده و قوانین و مقررات کارآموزی و افزایش مسئولیت پذیری دانشجو مفید ارزیابی کردند (۱۹،۲۰،۲۶،۳۰). در ۳ مطالعه مشخص شد لاگ بوک به دلیل تعامل جدی بین اساتید و دانشجویان و ایجاد فضای مناسب برای بازخورد و از بین بردن ابهامات درمورد آموزشهای ارائه شده در بخشهای بالینی، در ارزیابی و مستندسازی فعالیت های دانشجویان مناسب است (۳۰،۲۶،۲۰). در یک مطالعه مشخص شد لاگ بوک باعث افزایش نمره یادگیری در حیطه شناختی و روانی- حرکتی شده و در صورت ثبت یادگیری بالینی روزانه فرآیند بازاندیشی را تسهیل میکند (۲۳). در سه مطالعه مشخص شد لاگ بوک باعث توجه بیشتر به کمیت سنجی و تعداد مهارتهای انجام شده میشود و بر کیفیت مهارت ها تاکید ندارد (۱۰،۲۰،۲۷). در دو مطالعه مشخص شد لاگ بوک فاقد موارد مربوط به افزایش مهارتهای نگرشی (اهمیت دادن به بیمار)، مهارتهای اخلاق حرفه ای مصادیق تعهد به حرفه و مهارت ارتباط با بیمار و خانواده است (۱۹،۲۰). نتایج کامل مطالعات به تفصیل در جدول شماره ۱ توضیح داده شده است

استفاده از لاگ بوک ۳ مطالعه به دلیل انسجام فعالیتهای آموزشی و آشنایی دانشجویان با اهداف و نیازهای آموزشی آن را تایید میکنند ولی این دیدگاه بین مربیان بالینی و دانشجویان متفاوت بوده بطوریکه اساتید نسبت به دانشجویان بیشتر استفاده از لاگ بوک را در واحدهای عملی ضروری میدانستند و علل ضرورت آن را افزایش توانایی دانشجویان در انجام امور بالینی، آشناسازی دانشجو با وظایف، افزایش آگاهی دانشجویان در زمینه مطالب تئوری مرتبط با بالین و افزایش مهارتهای نگرشی دانشجو (اهمیت دادن به بیمار) می دانستند درحالیکه کمتر از نیمی از دانشجوین به موارد فوق معتقد بودند (۱۹،۲۶،۲۷).

درمورد کیفیت محتوای لاگ بوک ۳ مطالعه کیفیت لاگ بوک را ضعیف ارزیابی کردند و کیفیت محتوای لاگ بوکها از نظر مربیان و دانشجویان ضعیف تا متوسط بود و مهمترین موارد در ضعیف بودن کیفیت مورد سنجش قرار نگرفتن اهداف اصلی تاکید بر موارد غیر ضروری و غیر کاربردی بود (۱۹،۲۰،۲۷). کیفیت دفترچه در خصوص ارائه خود ارزیابی دانشجو، کنفرانسها، فهرست مراجع مطالعاتی، مهارتهای اخلاق حرفه ای و مقررات درون بخشی ضعیف بود. نیمی از اساتید و دانشجویان معتقد بودند که فعالیتهای در نظر گرفته شده در لاگ بوک با نیاز دانشجویان همخوانی ندارد. اما در نهایت نظر دانشجویان بهتر از اساتید بود (۱۹ و ۲۷). در زمینه ی نحوه تکمیل لاگ بوک در دو مطالعه دانشجویان با نحوه تکمیل لاگ بوک آشنا نبودند (۲۳ و ۲۸) ۴ مطالعه نیز به سوء استفاده و جعلی بودن موارد ثبت شده در لاگ بوک

جدول (۱) جدول شماره ۱- خلاصه مقالات بررسی شده

ردیف	نویسنده ، سال ، نوع مطالعه تعداد نمونه	عنوان	نقاط قوت	نقاط ضعف	نتیجه گیری
۰.۱	مرضیه اسدی لاری ۱۳۹۵ توصیفی-مقطعی ۹۴ دانشجوی مامایی (۱)	رضایتمندی دانشجویان مقطع کارشناسی مامایی دانشگاه علوم پزشکی شیراز از ارزشیابی بالینی به روش دفترچه ثبت مهارت‌های بالینی	۱- رضایتمندی نسبی در کارآموزی	۱- استرس زا بودن ۲- نارضایتی در کارآموزی بهداشت ۳- عدم مطابقت با اهداف آموزشی ۴- زمان بر بودن ۵- عدم علاقه مندی به بکارگیری روش	استفاده از دفترچه ثبت مهارت‌های بالینی در ارزشیابی کارآموزی MCH و OB برای دانشجویان مامایی شیراز همراه با نارضایتی نسبی است. نتایج این مطالعه حکایت از نارضایتی و وجود مشکل در روش ارزشیابی مهارت نام دارد. لذا بازنگری و اصلاح جوانب مختلف مهارت نامه ضروری است. همچنین با کنترل بیشتر روند تکمیل و اجرای دفترچه و ترکیب این روش با دیگر روشها نقاط ضعف آن را اصلاح و در جهت تقویت نقاط قوت آن کوشید .
۰.۲	زهرا موفقی ۱۳۹۱ توصیفی ۸۴ کارآموز و ۵۱ عضو هیأت علمی (۲۰)	اثربخشی لاگ بوک کارآموزی از دیدگاه دانشجویان و اساتید در دانشگاه علوم پزشکی مشهد: تلفیق دو روش کمی و کیفی	۱- آشنایی با حدود وظایف ۲- آشناسازی دانشجو با وظایف یادگیری در هر بخش ۳- نظر مثبت اساتید در مورد هدفمندسازی تلاش دانشجویان به سمت یادگیری وظایف تعیین شده ۴- ترغیب اساتید به مشاهده تمرین دانشجو و ارائه بازخورد-	۱- کم بودن صحت اطلاعات لاگ بوک. دانشجویان میزان صحت اطلاعات مندرج در لاگوکها را به طور معناداری کمتر از اساتید ارزیابی کردند ۲- اختصاص نمره به لاگ بوک، ثبت اطلاعات کذب را افزایش بنابراین عدم اعتبار اطلاعات لاگ بوک برای ارزشیابی دانشجویان وجود دارد ۳- ضعیف بودن در هدفمندسازی تلاش دانشجو در مسیر یاددهی وظایف تعیین شده - مستندسازی فعالیت درونبخشی دانشجویان ۴- عدم وجود مصادیق تعهد به حرفه و مهارت ارتباط با بیمار و خانواده	برای هدفمند شدن تلاش آموزشی گروههای آموزشی حول اهداف برنامه ملی، توجه بیشتر یاددهندگان و یادگیرندگان و همچنین بازبینی محتوا و فرایند اجرایی مورد نیاز است
۰.۳	مزگان لطفی ۱۳۸۹ مطالعه نیمه تجربی ۲۴ دانشجوی پرستاری (۲۳)	تأثیر کاربرد راهنمای یادگیری بالینی logbook بر یادگیری دانشجویان پرستاری	۱- افزایش نمره یادگیری در حیطه شناختی و روانی- حرکتی دانشجویان ۲- با بررسی لاگ بوک میتوان به فرایندهای تفکر و احساسات دسترسی پیدا کرد ۳- تأکید بر ثبت یادگیری بالینی روزانه و تسهیل فرآیند بازاندیشی	۱- دانشجویانی که در بحث باز مشارکت کمتر دارند کمتر از لاگ بوک استفاده میکنند. ۲- عدم آشنایی کامل با لاگ بوک	استفاده از راهنمای یادگیری بالینی باعث افزایش نمره یادگیری در حیطه شناختی و روانی - حرکتی میگردد.
۰.۴	فرشته نجفی ۱۳۹۶	بررسی لاگ بوک در بخشهای بالینی از دیدگاه	۱- ضرورت استفاده: اساتید نسبت به دانشجویان بیشتر استفاده از لاگ بوک را در	کیفیت محتوی ضعیف: ارائه کنفرانسها، خودارزیابی دانشجو، ارزشیابی، فهرست مراجع مطالعاتی،	دیدگاه اساتید در خصوص لاگ بوک مثبتتر از دانشجویان بود؛ اما از آنجایی که لاگ بوک

<p>بایستی برطرف کننده نیازهای یادگیری دانشجویان باشد، بازنگری در محتوی آن به طور مستمر امری ضروری است</p>	<p>مهارت‌های اخلاق حرفه ای و مقررات درون بخشی ضعیف ارزیابی نمودند -اکثر اساتید و دانشجویان معتقد بودند که فعالیت‌های در نظر گرفته شده در لاگ بوک منطبق با نیاز دانشجویان نیست.</p> <p>-اکثر دانشجویان تاثیر لاگ بوک در هدفمندسازی تلاش دانشجویان به سمت یادگیری وظایف تعیین شده را ضعیف ارزیابی کردند</p> <p>-نیمی از دانشجویان: فقدان معیار مناسب برای تایید و امضای پروسیجر توسط مربی</p> <p>-کمتر از نیمی از دانشجویان به ضرورت استفاده از دفترچه اشاره نمودند</p>	<p>واحدهای عملی ضروری میدانستند. علل ضرورت: افزایش توانایی دانشجویان در انجام امور بالینی، آشناسازی دانشجو با وظایف، افزایش آگاهی دانشجویان در زمینه مطالب تئوری مرتبط با بالین و افزایش مهارت‌های نگرشی دانشجو (اهمیت به بیمار) کمتر از نیمی از دانشجویان به موارد فوق معتقد بودند نحوه تکمیل: اکثر اساتید و دانشجویان به تکمیل لاگ بوک اهمیت داده و آنرا روزانه انجام میدادند. میانگین نمرات اساتید را در حیطه های ضرورت، نحوه تکمیل و طراحی فرمت و فرآیند اجرای لاگ بوک به طور معنی داری بیشتر از دانشجویان بود</p>	<p>اساتید و دانشجویان پرستاری</p>	<p>مطالعه مقطعی 100 نفر دانشجوی پرستاری 24 نفر مربی (27)</p>	
<p>با توجه به اهمیت استفاده از روشهای نوین ارزشیابی و همچنین یافتن روشهای کارآمدتر برای ارتقای نحوه ارزشیابی و رضایتمندی دانشجویان از ارزشیابی، مناسبانه هنوز تحقیقات کامل و کاربردی در مورد استفاده از دفترچه ثبت مهارت‌های بالینی در کشور ما وجود ندارد</p>	<p>تکمیل فرم های ارزشیابی بالینی در روز آخر</p>	<p>۱- رضایتمندی کلی از ارزشیابی با دفترچه ثبت مهارت های بالینی در کارآموزی در حضور دانشجو در طی دوره ۳- بازخورد مربی و کارآیی آن</p> <p>۴- مفید در ارزیابی گروه های کوچک</p> <p>۵- تسهیل و روانمایی فوری، تعامل جدی بین اساتید و دانشجویان و ایجاد فضای مناسب برای بازخورد در ارزیابی فعالیت های دانشجویان و هدفمندسازی تلاشها</p> <p>۶- ضرورت استفاده از آن در بین اساتید و دانشجویان یکسان بود</p>	<p>دیدگاه دانشجویان مامایی درباره ارزشیابی بالینی مبتنی بر دفترچه ثبت مهارت های بالینی</p>	<p>صدیقه یوسف زاده ۱۳۸۸ توصیفی ۷۲ دانشجوی مامایی (۲۶)</p>	<p>۵.</p>
<p>با معرفی روش شناسی الکترونیکی و تعاملی، لاگ بوک این پتانسیل را دارد که به ابزاری ارزان و قابل اجرا برای دانشجو تبدیل شود و مربیان از آن به عنوان یک ابزار ارزشیابی عینی استفاده کنند.</p>	<p>۱- وقت گیر بودن و تعداد زیاد فعالیتها</p> <p>۲- نا آشنا بودن و استرس زا</p> <p>۳- احتمال فراموشی ثبت فعالیتها</p> <p>۴- احتمال جعلی بودن برخی از موارد ثبت شده</p>	<p>۱- ارزیابی عینی</p> <p>۲- امکان اعتراض به نمره دهی</p> <p>۳- خودارزیابی</p> <p>۴- بهبود مسئولیت پذیری</p>	<p>درک دانشجویان از دفترچه‌های لاگ بوک: مزایا، محدودیت‌ها و توصیه ها</p>	<p>فاطمه خراشادیزاده ۲۰۱۰ پدیدارشناسی کیفی ۱۴ دانشجوی پرستاری (۲۸)</p>	<p>۶.</p>
<p>استفاده از لاگ بوک سبب یادگیری عمیق میشود ولی نیازمند امکانات مناسب، صرف وقت و بکارگیری نیروهای متخصص است</p>	<p>۱- نیاز به صرف زمان و بکارگیری نیروهای متخصص دارد</p> <p>۲- نیاز به بهبود امکانات و تجهیزات</p>	<p>۱- فرصت آموزش و تکرار یک مهارت</p> <p>۲- افزایش یادگیری با صرف زمان بیشتر برای آموزش و دادن بازخورد</p>	<p>تدوین و اجرای لاگ بوک در آموزش اصول و فنون به دانشجویان پرستاری و مامایی: مطالعه ترکیبی</p>	<p>هایده حیدری ۲۰۱۷ مطالعه ترکیبی ۸۶ دانشجوی پرستاری و مامایی (۳۰)</p>	<p>۷.</p>

		<p>۳- پیش نیاز آن حضور مربی باتجربه است</p> <p>۴- ایجاد اهداف مشترک</p> <p>۵- آشنایی دانشجو با اهداف و وظایف و هدفمند کردن تلاشها</p> <p>۶- ایجاد تعادل آموزشی بین دانشجو و استاد</p> <p>۷- هدفمند کردن تلاش معلمان برای مشاهده آموزش و ارائه بازخورد</p> <p>۸- مستندسازی فعالیت های عملی</p>			
۸.	بی بی لیلا حسینی ۲۰۱۳ مطالعه نیمه تجربی ۶۷ دانشجوی مامایی (۱۰)	<p>۱- انطباق با اهداف یادگیری</p> <p>۲- قابل اجرا بودن</p> <p>۳- ارزشیابی براساس مفروضات قبلی مربی</p> <p>۴- یادآوری اهداف روزانه به دانشجو و مربی</p>	مقایسه میزان رضایت دانشجویان مامایی از مشاهده مستقیم و روش های رایج در ارزشیابی مهارت دانشکده پرستاری و مامایی مشهد		
۹.	نضال آژ ۱۳۸۴ مطالعه پیش تجربی ۲۱ دانشجویی کاردانی مامایی (۲۹)	<p>۱- میانگین نمره در لاگ بوک بالاتر از چک لیست بود</p> <p>رضایت کامل از روش ارزشیابی</p>	ارزشیابی کارورزی زایمان دانشجویان کاردانی مامایی: مقایسه دو روش دفترچه ثبت مهارت‌های عملکردی و چک لیست		
۱۰.	صدیقه کمالی ۱۳۸۷ توصیفی-مقطعی ۶۰ دانشجو ۱۶ مربی (۱۹)	<p>۱- نداشتن کیفیت در موارد: حداقل های آموزشی دوره، مقررات درون بخشی، فهرست مراجع، کنفرانسها و سایر فعالیتهای فوق برنامه در کارآموزی، مهارتهای اخلاق حرفه ای، امکان خودارزیابی دانشجو، توصیه مربی درخصوص اشکالات و ارزشیابی از طرف مربی</p> <p>۲- عدم افزایش مهارتهای نگرشی(اهمیت به بیمار)، عدم تاثیر در افزایش معلومات تئوری</p> <p>۳- اهمیت ندادن به تکمیل صحیح، عدم تکمیل روزانه</p> <p>۴- کمتر از نیمی از دانشجویان به ضرورت استفاده از دفترچه اشاره نمودند</p>	<p>۱- بررسی دیدگاه مربیان و دانشجویان مامایی در خصوص دفترچه‌ی ثبت مهارت‌های بالینی</p> <p>۲- ضرورت استفاده علل ضرورت: افزایش انگیزه ارزشیابی بهتر، نظم و انسجام، آگاهی از اهداف ۳- کیفیت: اهداف آموزشی و حداقل های آموزشی منطبق بر طرح درس، گزارش کلی از تعداد فعالیتهای بالینی، مشخص بودن وظایف، اهداف، قوانین و مقررات کارآموزی ۴- نحوه تکمیل و اجرا: آشنایی با نحوه تکمیل</p>		
	این مطالعه نشان داد که روش DOPS با رضایت بیشتر دانشجویان ارتباط دارد. رضایت دانشجویان از لاگ بوک نیز قابل قبول بود، پیشنهاد میشود این روش جدید ارزشیابی بالینی با روش فعلی که نقاط ضعف آن را پوشش می دهد، تلفیق شود تا رضایت دانشجویان را از روش های ارزشیابی بالینی به طور کامل ارتقاء دهد.	<p>۱- نسبت به مشاهده مستقیم عینیت کمتر دارد</p> <p>۲- علاقه مندی به استفاده از روش نسبت به مشاهده مستقیم کمتر بود</p> <p>۳- تعداد زیاد ارزیابی برای هر مهارت و نداشتن بازخورد</p> <p>۴- وقت گیر بودن و بی دقتی در تکمیل دفترچه</p> <p>۵- توجه بیشتر به کمیت سنجی تا کیفیت مهارت هاو توجه به جنبه های نظری</p>	استفاده از دفترچه ثبت مهارتهای عملکردی برای ارزشیابی کارورزی دانشجویان مامایی با رضایت بیشتر همراه ارزشیابی عینی تری را فراهم میسازد. پیشنهاد میگردد حداقل آن را همراه با روش ارزشیابی چک لیست بکار برند، بکارگیری آن در سطح وسیع نیازمند اصلاحات و انجام مطالعات در سایر مراکز آموزشی است.	لاگ بوک که دانشجویان مامایی از آن استفاده میکنند اهداف مهم آموزشی و ارزشیابی آن را پوشش نمیدهد و گزارش کلی از تعداد فعالیتهای انجام شده است و نیاز به بازنگری دارد.	

بحث و نتیجه گیری

براساس نتایج حاصل از مطالعات مهمترین کارآیی لاگ بوک هدفمند کردن آموزش بالینی و مشخص کردن حداقل های آموزشی است ولی اکثر مطالعات به دلیل وجود برخی نقصها در محتوا و نحوه اجرای آن اذعان کردند که لاگ بوک ممکن است اهداف مهم آموزشی و ارزشیابی آن را پوشش ندهد و فقط گزارش کلی از تعداد فعالیت‌های انجام شده باشد و به همین دلیل محتوا و فرایند اجرایی آن نیازمند بازبینی است (۱۹، ۲۰، ۲۶، ۲۷، ۲۹، ۳۰). از آنجاییکه ارزیابی در بالین جزء جدانشدنی آموزش بالینی بوده و نقش مهمی در فرایند آموزش دارد، ارزشیابی صحیح نیازمند بازخورد مستمر و مناسب است و دفترچه ثبت مهارت (لاگ بوک) در صورت استفاده صحیح میتواند وسیله ای برای ارزیابی مداوم فرآیندهای آموزشی دانشجویان و بررسی میزان دستیابی به اهداف آموزش بالینی باشد (۲۶، ۳۰) برای دستیابی به ارزشیابی جامع خودارزیابی روزانه توسط خود دانشجو و رفع ابهامات و بررسی موارد کمتر انجام شده و شناسایی مواردی که امکان وقوع آنها اندک است بسیار کمک کننده است (۱۰، ۳۱) در مطالعه یوسف زاده و همکاران (۱۳۸۸) و مطالعه آژ و همکاران (۱۳۸۴) دانشجویان از بکار گیری لاگ بوک رضایت داشتند که میتواند به دلیل سادگی، عینی و کاربردی بودن، عدم نیاز به تجهیزات، استقبال دانشجویان و مربیان از شیوه های نوین و فعال ارزشیابی، سازگاری بیشتر این روش با تجربیات بالینی مواجه شده در کارآموزی و منسجم بودن و نظم دادن به فعالیت های آموزشی و ارزیابی است (۲۶، ۲۹). بنابراین، استفاده از این روش با مشارکت فعال دانشجو در فرایند ارزشیابی در آموزش بالینی به خوبی به دانشجویان کمک می کند تا با شناخت نقاط ضعف و قوت و کمبودها و نقصه های خود و درگیری بیشتر در موضوعات آموزشی زمینه خودآموزی و خود ارزیابی برای خود را فراهم نمایند (۳۱، ۳۲) در مطالعه نجفی و همکاران (۱۳۹۶) و اسدی لاری و همکاران (۱۳۹۵) کیفیت محتوای لاگ بوک ضعیف ارزیابی شده بود، گرچه در مطالعه حیدری و همکاران (۲۰۱۷) و کمالی و همکاران (۱۳۷۸) نیز متوسط ارزیابی شده بود که

ممکن است به دلیل عدم به روزرسانی لاگ بوک ها طی هرسال توسط اساتید آن رشته و عدم انطباق آن با نیازهای آموزشی بالینی دانشجویان و مطالب نظری تدریس شده می باشد که در صورت اصلاح مطالب و بازنگری های مستمر با توجه به اهداف آموزشی این امر قابل اصلاح است. زیرا کلاس تئوری با محیط بالینی متفاوت بوده و ضرورت بازنگری در این زمینه احساس میشود (۱۹، ۲۷، ۳۰). علاوه بر این در ارزیابی دانشجویان در بالین معیارهای مشخص و اهداف مورد نظر باید برای دانشجو تبیین شود تا در مسیر درست هدایت شده و مهارت لازم در بالین را به دست آورد. ارزشیابی بالینی باید با واقعیت های محیط بالینی انطباق داشته باشد و از معیارهای درست و مشخصی که نشان دهنده عملکرد صحیح در محیط بالینی است استفاده شود (۳۳). به کارگیری معیارهای ارزشیابی یکسان به صورت فرم ارزشیابی مشخص و یکسان از سوی مربیان بالینی در بهبود ارزشیابی بالینی کمک کننده است و سبب جلوگیری از ارزشیابی سلیقه ای و سطحی می شود (۳۴). Licari و همکاران در مطالعه ای با عنوان طراحی فرم ارزشیابی جهت بهبود یادگیری دانشجویان بیان کردند، فرم ارزشیابی پایا و معتبر یک جزء ضروری در افزایش یادگیری دانشجویان محسوب می شود و در طراحی این فرم باید سرفصل دروس مد نظر قرار گیرد، زیرا فرم ارزشیابی مناسب بازخورد مناسبی را برای دانشجو و مربی فراهم میکند (۳۵) یکی دیگر از مواردی که در ارزشیابی به وسیله لاگ بوک در مطالعات بررسی شده اند استمرار در ارزشیابی و منحصر نبودن آن به روز آخر بود زیرا نه تنها باعث از بین رفتن انگیزه و ایجاد استرس و عملکرد ضعیف میشود بلکه فعالیتها و عملکردهای مناسب در طول کل دوره نادیده گرفته میشود. بنابراین عملکرد دانشجو باید متناسب با میزان توانایی کسب شده در هر روز و به صورت گام به گام مورد ارزشیابی قرار گیرد و با این کار بازخورد به دانشجو نیز بهبود پیدا میکند (۲۸ و ۳۰). در مطالعه حسینی و فرضی به این نکته اشاره شده که ارزشیابی تنش زا و استرس آور است، بنابراین بهتر است

را کمتر از ۶۰٪ ارزیابی نموده و تخمین کارآموزان در خصوص میزان اعتبار اطلاعات ثبت شده، به طور معناداری کمتر از تخمین اساتید بود (۲۰) در مطالعه خراشادیزاده، نیز عدم اعتبار اطلاعات لاگ بوک برای ارزشیابی دانشجویان، از جمله محدودیتهای استفاده از آن برای ارزشیابی شمرده شد (۲۸). مطالعه امیدوار و همکاران (۱۳۸۴) نیز اینگونه ارزشیابی را نامناسب گزارش کردند (۴۰). دانشجویان علت آن را به نمره داشتن لاگ بوک، تعداد زیاد تمرینها، عدم توجیه اساتید و دانشجویان، وقت نداشتن اساتید و عدم وجود نظارت کافی و مهمتر بودن کمیت نسبت به کیفیت نسبت دادند (۲۸، ۲۰). در مطالعه بحرینی طوس و همکاران (۱۳۸۴) کارورزان معتقد بودند که نحوه عملکرد آنان و حسن انجام وظایف محوله در بخش، در ارزشیابی پایان دوره به هیچ عنوان مؤثر نبوده یا تا حدودی مؤثر بوده است و اینگونه ارزشیابی با فرصتهای یادگیری و فعالیتهای آموزشی، منابع معرفی شده در بخش و توان روشهای موجود در سنجش اهداف آموزشی تناسب نداشت (۴۱). علاوه بر این لاگ بوک با تاکید و توجه بیشتر به کمیت سنجی تا کیفیت مهارت ها و توجه به جنبه های نظری ممکن است باعث نارضایتی دانشجویان و نیز کیفیت پایین ارزشیابی شود (۲۰، ۱۰).

یکی از نقصهای لاگ بوک که در مطالعه موفق و کمالی به آن اشاره شده بود عدم وجود مصادیق تعهد به حرفه و مهارت ارتباط با بیمار و خانواده، عدم افزایش مهارتهای نگرشی و مهارتهای اخلاق حرفه ای و عدم افزایش دانش تئوری بود (۲۰، ۱۹). در صورتیکه در مطالعه نجفی و همکاران باعث افزایش آگاهی دانشجویان در زمینه مطالب تئوری مرتبط با بالین و افزایش مهارتهای نگرشی دانشجویان و اهمیت به بیمار شده بود (۲۷). این در حالی است که افزایش مهارتهای نگرشی و اخلاق حرفه ای و ارتباط با بیمار یکی از اهداف مهم آموزش بالینی است که در لاگ بوک به آن کم توجهی شده و این روش ارزشیابی در این زمینه موثر نیست (۱۹). آموزش بالینی و درمان بیمار زمانی امکان پذیر است که دانشجویان مهارت های لازم را در ارتباط با بیمار، مردم و جامعه آموخته و با اخلاق اجتماعی آشنا باشد. ارتباط با بیمار باید به گونه ای باشد که بیمار به ادامه مراقبت تشویق شود و در فرآیند درمان و

مربی بالینی به ارزشیابی غیر مستقیم اقدام کند تا تنش ایجاد نشود (۲۴، ۱۰). در این رابطه Alavi و همکاران (۲۰۰۷) و ملاهادی و همکاران (۲۰۱۰) در مطالعه خود اذعان داشتند که ارزشیابی بالینی مجموعه ای از پاسخ های روانی و جسمی را در دانشجویان بر می انگیزد. حتی برخی از دانشجویان از نام ارزشیابی مضطرب شده و مجموعه ای از علایم از جمله فراموشی را تجربه می کنند، بخصوص اگر دانشجو در بالین با بیمار بدحال کار کند این استرس و تنش بیشتر میشود (۳۶، ۳۷).

در مطالعه ترابی و همکاران (۲۰۱۳) و حیدری و همکاران (۲۰۱۷) استفاده از لاگ بوک در ارزشیابی حیطة های شناختی و روانی - حرکتی مؤثر بوده و باعث بهبود عملکرد دانشجویان شده بود و این امر با ارزشیابی مستمر و گام به گام دست یافتنی است و میتوان با ارزشیابی غیرمستقیم از حیطة های شناختی، عاطفی و روانی - حرکتی در جهت بهبود عملکرد دانشجو حرکت کرد. (۳۰ و ۳۸)

در مطالعه فرضی و همکاران (۲۰۱۶) ملاک قراردادن روز آخر کارآموزی و همچنین استفاده از ارزشیابی تئوری در پایان دوره از جمله موارد نارضایتی دانشجویان بود (۲۴) ولی در مطالعه یوسف زاده و همکاران از ارزشیابی در روز آخر و در حضور دانشجو همراه با نظارت مستمر مربی در کسب مهارتهای بالینی رضایت داشتند (۲۶) در مطالعه حیدری و همکاران و لطفی و همکاران مشخص شد استفاده از لاگ بوک نقش مهمی در حیطة شناختی و روانی - حرکتی بازی میکند و باعث پاسخ مثبت دانشجویان و پذیرش موارد جدید آموزشی میشود (۳۰، ۲۳). علاوه بر این با بررسی لاگ بوک میتوان به فرآیند های تفکر و احساسات دانشجویان دسترسی پیدا کرد. اصولاً دانشجویانی که در بحث باز مشارکت کمتر دارند کمتر از لاگ بوک استفاده میکنند مهارتهای شناختی برای اتصال بین دانش تئوری و مهارت بالینی و عملی در این دانشجویان بیشتر است پس استفاده از لاگ بوک میتواند فرآیند بازاندیشی را در این دانشجویان تسهیل نماید (۲۳، ۳۹).

در مطالعه موفق و همکاران (۱۳۹۲) اکثر اساتید و کارآموزان میزان صحت اطلاعات درج شده در لاگبوک ها

برطرف سازد. از طرف دیگر این روش با ترکیب روشهای دیگر از جمله چک لیست و مشاهده مستقیم می تواند کارایی بهتری داشته باشد.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از تمام پژوهشگران و نویسندگان مقالات استفاده شده در این مطالعه، تشکر و قدردانی میشود.

تعارض منافع

هیچگونه تعارض منافع توسط نویسندگان بیان نشده است.

تغییر رفتار بیمار نتیجه مطلوب کسب گردد (۴۲). بنابراین جهت اصلاح این موارد در لاگ بوک و ارتقای آموزش و ارزشیابی بالینی باید تمهیدات لازم در نظر گرفته شود.

استفاده از لاگ بوک برای ارزشیابی با نواقصی همراه است که لازم است در تدوین و اجرای آن دقت و برنامه منظم و منسجمی وجود داشته باشد و با بازنگری و بررسی منظم آن در برطرف کردن نقایص و اشکالات آن متناسب با هر رشته تحصیلی تلاش شود تا بتواند به طور موثری نیازهای یادگیری دانشجویان را

References

1. Asadilari M, Moshfeghy Z, Mohammad Alian F, Shahpari M. Satisfaction of Undergraduate Midwifery Students of Shiraz University of Medical Sciences from Clinical Evaluation using LOGBOOK. *Education Strategies in Medical Sciences*. 2018 May 10;11(1):22-9.
2. Madhoushi M, Niyazi E. Examining the Position of Iranian Higher Education in the World. *Iranian Higher Education*. 2010;2(4(8)):113-149.
3. Siavash VY, Ebadi A, Rahmani R, Tavallaei A, Khatouni AR, Tadrissi SD, Tayyebi A, Khaghanizadeh M, Heidaranlou E. Comparison of the status of clinical education in the views of nursing educators and students. *Educational Strategies*. 2011; 3(4):179-182.
4. Feli S, Biglari N, Pezeshki Rad G. Students' satisfaction of the quality of educational services (using servqual model) in college of agriculture, tarbiat modares. *Iranian J Agric Econ Dev Res*. 2011;42-2(2):199-207.
5. Rezaeian Jahromi F. Evaluation of the clinical training environment based on DREEM Model from viewpoint of nursing students of Jahrom University of Medical sciences in the year 2011. *Education & Ethic In Nursing*. 2014 Dec 10;3(4):41-7.
6. kamali F, shakour M, Yousefy A. Peer Assessment in evaluation of Medical sciences students. *Iranian Journal of Medical Education*. 2012; 11 (9) :1443-1452 URL: <http://ijme.mui.ac.ir/article-1-2097-fa.html>.
7. kariman N, Heidari T. The effect of Portfolio's evaluation on learning and satisfaction of midwifery students. *J Arak Uni Med Sci*. 2010; 12 (4) :81-88 URL: <http://jams.arakmu.ac.ir/article-1-434-en.html>.
8. Pishkar Z, Navidian A, Robabi H. An assessment of traditional and objective structured practical evaluation methods on satisfaction of nursing students in Zahedan Faculty of Nursing and Midwifery: A comparing. *J Med Educ Dev*. 2013;7(4):2-14.
9. Lowenstein A J, Bradshaw M J. *Innovative teaching strategies in nursing*. 3rd Ed. Maryland. ASPEN; 2001.
10. Hoseini BL, Jafarnejad F, Mazlom SR, Foroghiour M, karimi Mouneghi H. Midwifery Students' Satisfaction with Logbook as a Clinical Assessment Means in Mashhad University of Medical Sciences, 2010. *Iranian Journal of Medical Education*. 2012;11(8):933-41.
11. Farajpour A, Amini M, Pishbin E, Arshadi H, Sanjarmusavi N, Yousefi J, et al. Teachers' and Students' Satisfaction with DOPS Examination in Islamic Azad University of Mashhad 2012. *Iranian J Med Educ*. 2014;14(2):165-73.
12. Salimi T, Khodayarian M, Rajabioun H, Alimandegari Z, Anticchi M, Javadi S, et al. A survey on viewpoints of nursing and midwifery students and their clinical instructors at Faculty of Nursing and Midwifery of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences towards clinical education during 2009-2011. *Journal of Medical Education and Development*. 2012;7(3):67-78.

13. Baraz Pordanjani S, Fereidooni Moghadam M, Loorizade M. Clinical Education Status According to the Nursing and Midwifery Students Point of View Tehran University of Medical Sciences. *Strides in Development of Medical Education*. 2009;5(2):102-12.
14. Rezaei B, Hadian S. Comparison of Clinical Education Status between the Viewpoints of Clinical Instructors and the Nursing and Midwifery Students in Islamic Azad University, Falavarjan Branch. *Journal of Nursing Education*. 2017;6(4):1-10.
15. Ghafourifard M, Bayandor A, Zirak M. Clinical education status in educational centers affiliated to Zanjan University of medical sciences from viewpoints of nursing and midwifery students. *J Educ Dev Janjan Med Sci*. 2016;20(8):8-19.
16. Ip WY, Chan DSK. Hong Kong nursing students' perception of the clinical environment: a questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*. 2005; 42(6): 665-672.
17. Khalifehzade A, Salehi SH, Hasanzadeh A. The impact of implementing clinical supervision skills of nursing students of Isfahan University of Medical Science of their views. *Iranian Journal of Medical Education*. 2002; 3: 31-3. [Persian]
18. Ahmadi S, Vafaeinezhad L, Baradaran HR, Dargahi H. The Status of Clinical Supervision in Midwifery Education: Perspective of Midwifery Clinical Teachers and Students in Tehran University of Medical Sciences. *Iranian Journal of Medical Education*. 2017;17(0):82-91.
19. Kamali S, Jafari E. Evaluation of Midwifery Clinical Teachers and Students Viewpoints towards Logbook. *Journal of Medical Education Development*. 2009;1(1):1-8.
20. Movaffaghi Z, Shoeibi A, Bahari A, Khajedaluae M. The Efficiency of Medical Extern's Logbook from the Viewpoints of Externs and Faculties of Mashhad University of Medical Sciences: An Integration of Qualitative and Quantitative Methods. *Iranian J Med Educ*. 2014;13(11):950-9.
21. Honarmand M. Comparing the influence of log book on the scores of practical oral medicine course gained by students of general dentistry. *Future of Medical Education Journal* 2013; 3 (4):3-5.
22. Yaghobian M, Fakhri M, Salmeh F, Yaghobi T, Zakizad M, Shahmohammadi S. Assessment of the effect of log book on nursing and midwifery students' clinical skills. *Middle-East J Sci Res* 2011; 7 (6): 896-902.
23. Lotfi M, Zamanzadeh V, Abdollahzadeh F, Davoodi A, Roshangar A. [The effect of using logbook on nursing students' learning]. *Iranian Journal of Medical Education* 2010;10 (1): 64-69.
24. Farzi S, Haghani F, Farzi S. The challenges of clinical evaluation and the approaches to improve it from the nursing student's perspective: A qualitative study. *Education & Ethics In Nursing*. 2016;5(1):27-33.

25. Asgari H, Ashoorion V, Ehsanpour S. Teaching and evaluation of field training course for health services management undergraduates: conventional and logbook methods. *Iranian Journal of Medical Education* 2017; 16(61): 552-60.
26. Yousefzadeh S, Golmakani N. The Midwifery Students' Perspective about Clinical Evaluation Based on Log book. *Journal of Research Development in Nursing and Midwifery*. 2012;9(1):103-11.
27. Najafi F, Kermansaravi F, Mirmortazavi M, Gheisaranpour H. The Efficacy of Logbook in Clinical Wards from the Viewpoints of Nursing Faculty Members and Students. *Research in Medical Education*. 2017;9(3):64-55.
28. Fatemeh K, Alavinia SM. Students' perception about logbooks: advantages, limitation and recommendation - a qualitative study. *J Pak Med Assoc*. 2012;62(11):1184-6.
29. Ajh N. Evaluation of Midwifery Students in Labor and Delivery Training: Comparing two Methods of Logbook and Checklist. *Iranian Journal of Medical Education*. 2006; 6 (2) :123-128
30. Heidari H, Akbari N. Developing and Implementing Log Book in Teaching Principles and Techniques to Nursing and Midwifery Students: Mixed Method Study. *Future of Medical Education Journal*. 2017;7(1):14-8.
31. Karampourian A, Khatiban M, Jahanghiri K, Razavi Z, Imani B. The effect of using logbook on emergency medical services student's satisfaction and clinical evaluation, in Hamadan University of Medical Sciences in 2013. *Pajouhan Scientific Journal*. 2015;13(2):50-6.
32. Narenji F, Roozbahani N, Attarha M, Akbari Torkestani N, Khosravi S. The Effect of Maternal Position in Active phase on Duration of Labor and Newborn's Apgar Score. *Journal of Arak University of Medical Sciences*. 2005;8(2):52-7.
33. Bourbonnais FF, Langford S, Giannantonio L. Development of a clinical evaluation tool for baccalaureate nursing students. *Nurse Educ Pract*. 2008;8(1):62-71.
34. Niitsu H, Hirabayashi N, Yoshimitsu M, Mimura T, Taomoto J, Sugiyama Y, et al. Using the Objective Structured Assessment of Technical Skills (OSATS) global rating scale to evaluate the skills of surgical trainees in the operating room. *Surgery Today*. 2013;43(3):271-5.
35. Licari FW, Knight GW, Guenzel PJ. Designing evaluation forms to facilitate student learning. *J Dent Educ*. 2008;72(1):48-58.
36. Alavi M, Irajpour AR, Abedi HA. Some Concepts in the Evaluation of Clinical Education: a Qualitative Study on the Experiences of Nursing Students and Clinical Teachers. *Strides in Development of Medical Education*. 2007;4(1):10-8.
37. Mollahadi M. Importance of clinical educating in nursery. *Bimonthly of Education Strategies in Medical Sciences*. 2010;2(4):153-9.
38. Torabi K, Bazrafkan L, Sepehri S, Hashemi M. The effect of logbook as a study guide in dentistry training. *Journal of Advances in Medical Education & Professionalism*. 2013;1(3):81-4.

39. Piercey C. Logbook: a strategy for reflective practice in nursing. [cited 2010 may 10]. Available from: <http://otl.curtin.edu.au/tlf/tlf2003/abstracts/piercey-abs.html>.
40. Omidvar S, Bakouee F, Salmalian H. Clinical Education Problems: the Viewpoints of Midwifery Students in Babol Medical University. Iranian Journal of Medical Education. 2005;5(2):15-21.
41. Bahraini Tusi M, Modbar Azizi M, Kaveh M, Ebrahimzadeh S, Bahraini Tusi and, Bahraini Tusi K. How to evaluate clinical wards and opinions of medical students in 2001. Iranian Journal of Science Education. 23: 7; 2002 Medicine
42. Khadem Al-Husseini Z, Khadem Al-Husseini M, Mahmoudian F. Investigating the moral and behavioral role of the physician in the patient following the medical instructions in the treatment process. Medical ethics. 1388; 3 (8): 91-101. Available from: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=186215>

Assessment of the strengths and weaknesses of the logbook to evaluation students' clinical competencies: A review study

Fatemeh Aghaei meybodi¹, Ghazal Marvasti nia^{2*}

1. Department of Midwifery, Meybod branch, Islamic azad university, meybod, Iran.
2. Undergraduate Student of Midwifery, Department of Midwifery, Maybod Branch, Islamic Azad University, Meybod, Iran.

ghazalmr23@gmail.com

(Received: April 9, 2020 Accepted: April 24, 2020)

Abstract

Background and Objectives: Evaluating students' practical skills in clinical practice is one of the most complex and difficult tasks in the field of medical education. Log Book is one of the methods of clinical evaluation in medical sciences and measuring the implementation of educational goals in designated fields. Therefore, this review study was conducted to Evaluating of clinical competencies of students using the logbook.

Materials and Methods: This study reviews articles published between 2008 and 2020 and by searching reputable databases such as PubmedSID, Iranmedex, Med lib, google Scholare, Magiran.Irandoc and use the keyword Clinical evaluation, student, clinical competency, clinical skills, Evaluation, student, log book, were performed. 10 articles out of 17 studies were reviewed

Results: : in general, four areas of quality, necessity, consequences and how to complete the logbook were examined. In addition, items such as the amount of instructor feedback to students and its effectiveness and theory evaluation at the end of the course were among the items studied in the studies.

Conclusion: in general, four areas of quality, necessity, consequences and how to complete the logbook were examined. In addition, items such as the amount of instructor feedback to students and its effectiveness and theory evaluation at the end of the course were among the items studied in the studies.

Keywords: Logbook, student, clinical Evaluation